

A rabbinic secondary *Tum'oh*

ולד¹ טומאה דרבנן –

OVERVIEW

The גמרא suggested that perhaps ר"מ understood the testimony of רחס"ה to be in a case where בשר which was a ולד הטומאה דרבנן was burnt together with בשר which came in contact with an אב הטומאה דאורייתא. There is a dispute between רש"י and רחס"ה how to understand this ולד הטומאה דרבנן.

פירש הקונטרס² כגון כלי שנטמא במשקין³ -

רש"י explained how this בשר is a ולד טומאה מדרבנן, for instance a vessel which became טמא through contact with a liquid that was טמא, and the בשר touched the כלי.

פרש"י asks on תוספות:

והקשה הרב רבינו יעקב דאורליני"ש אם כן היכי יליף רבי מאיר מדברי רבי חנינא -

And the כלי (שני) טמא from a בשר became טמא, how can ר"מ derive his ruling from the testimony of רחס"ה?

הא בשר קודש שנטמא מכלי שנטמא במשקין אינו נשרף⁴ אלא בעיבור צורה⁵ -

For the ruling is that meat which became טמא from a כלי, which in turn became טמא from משקין is not burnt unless there is עיבור צורה -

כדמוכח במסכת חגיגה (דף כב, ב ושם) ובפרק על אלו מומין (בכורות דף לח, א ושם) -

As is evident in מסכת חגיגה and in מומין - פרק על אלו מומין -

דקאמר כלי שנטמא במשקין מאחוריו תוכו ואזנו ואוגנו⁶ וידיו טהורין⁸ -

As the גמרא cited the משנה which states, a כלי which became טמא through משקין

¹ This גמרא (as well as the previous באב תוס' ד"ה and the following דמאורייתא תוס' ד"ה) is referencing the גמרא on יד, ב.

² יד, ב ד"ה נימא.

³ A כלי can be טומאה מדאורייתא only from an אב הטומאה like a שרץ or the fluids of a זב (his saliva), however it cannot become טמא from משקין which became טמא ראשון (by touching a שרץ). Nevertheless the חכמים were גזור that ולד טומאה שלישי דרבנן and the בשר which touched it is טמא שני מדרבנן. The כלים are מטמא כלים can be משקין ראשון.

⁴ The (general) rule is that any הקדש (or תרומה) which became טמא is to be burnt (see זיט, ו where it states, [צו] ויקרא immediately). However this בשר which became טמא only מדרבנן by touching the משקין, is not to be burnt (immediately) since מדאורייתא it is טהור and it is forbidden to burn קדשים which are טהור (and need to be eaten).

⁵ עיבור צורה (literally) means its form is transfigured. תוספות (now) understands this to mean that (it is not burnt immediately as קדשים טמאים מדאורייתא are, but rather) it must be kept overnight (making it into בשר נותר) and burnt in the morning.

⁶ Literally its 'ear', which can be used as a grip.

⁷ Sometimes the inside of a כלי is curled outward at its lip (or top), like many of our קידוש של כוסות.

⁸ Normally when a כלי becomes טמא מדאורייתא (no matter where it touched the טומאה) the entire כלי becomes טמא. However, here the חכמים made these exceptions.

and its כלי the rule is that the inside of the כלי, touching the outside of the כלי, the rule is that the inside of the כלי and its grip and its fold and its handle are טהורין -

דעבוד בהו רבנן היכרא דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים⁹ -

For the רבנן made a distinction so that we do not burn תרומה and קדשים, which come in contact with this כלי now concludes his question -

ומאחר שנעשה נותר אפילו היה טהור לגמרי מותר לשורפו עם הטמאה כדמוכח לקמן (עמוד' ב) -
And after the בשר had עיבור צורה and became נותר you may burn it together with the טמאה even if it was completely טהור as is evident later!¹⁰

פרש"י offers (somewhat of) a resolution to תוספות:

מיהו אי עיבור צורה היינו לינה בעלמא¹¹ אף על גב דלא הוי נותר לא קשה מידי¹² -

However, if עיבור צורה means merely לינה בעלמא even though it does not become נותר, there is no difficulty at all on פרש"י.

ולפירוש רש"י אינה היא מן המדה דרבי יוסי היינו דלא מדמינן איסור דרבנן לטומאה דרבנן -
And according to פירוש רש"י when ר"י said המדה היא מן המדה, he meant to say that we cannot compare an איסור דרבנן (the case of ר"מ by ששית ר"מ) to a טומאה דרבנן (the case of רחס"ה regarding the בשר which is a טומאה דרבנן).¹³ This concludes the explanation of the גמרא according to פרש"י.

תוספות offers his explanation:

ונראה לרבינו יצחק דוולד טומאה דרבנן היינו כדמפרש רבי ירמיה¹⁴ -

And it is the view of the ר"י that is as ירמיה explained -

הכא בבשר שנטמא במשקין ורבי מאיר לטעמיה¹⁵ וכולי -

Here (by the case of רחס"ה) we are discussing meat that became טמא through

⁹ It is forbidden to burn תרומה וקדשים that touched this כלי (מדאורייתא) טהור. Therefore the תרומה וקדשים that touched this כלי, are and cannot be burnt, unless there is עיבור צורה as תוספות continues. When people realize that the inside of this כלי, etc. is not טמא, they will not burn the תרומה וקדשים that came in contact with this כלי.

¹⁰ The question is how can ר"מ derive the ruling that one can burn an איסור דרבנן with טומאה דאורייתא granted that initially the בשר was only a טומאה דרבנן, however when it was ready to be burnt it was already נותר, which is permitted to be burnt with דאורייתא.

¹¹ They kept it till the night and it was burnt before עלות השחר (when it becomes נותר). Alternately it may refer to בשר לינה which can be eaten 'א' ולילה; if it became טמא on the first day and it was kept overnight, there is לינה, but it is not נותר until the third morning.

¹² The טומאה דאורייתא, similarly ר"מ did not become נותר, and nevertheless they burnt it with a דאורייתא, together with מדרבנן. Therefore one may burn תרומה which is מדרבנן.

¹³ Even if one is permitted to make a טומאה דאורייתא into a טומאה דרבנן that does not prove that one may make an איסור דרבנן into a דאורייתא. See 'Thinking it over' # 1.

¹⁴ See (עמוד' טו, ב) (towards the bottom of the טו, ב).

¹⁵ ר"מ maintains that בשר שנטמא במשקין can be מטמא others only מדרבנן. Therefore this (by רחס"ה) is only בשר שנטמא במשקין, therefore we can derive from this that בשר שנטמא מדאורייתא, and nevertheless they burnt it together with מדרבנן, therefore we can derive from this that תרומה טמאה דאורייתא can be burnt with מדרבנן.

contact with משקין, and ר"מ follows his reasoning, etc.

ורבי יוסי לטעמיה דאמר טומאת משקים לטמא אחרים דאורייתא¹⁶ –

And דאורייתא is טומאת משקין לטמא אחרים ר"י follows his reasoning that –

anticipates a difficulty: תוספות

אף על גב דבכלי שנטמא במשקין אין שורפין קדשים¹⁷ אלא בעיבור צורה¹⁸ –

Even though that regarding a כלי that was נטמא במשקין we do not burn it, unless it had עיבור צורה –

responds: תוספות

בשאר טומאה דרבנן שורפין דלא כל הטומאות שוות¹⁹ –

However, by the remaining טומאות דרבנן (כלי שנטמא במשקין) (not) we burn those without עיבור צורה, for not all טומאות are equal.

clarifies: תוספות

ואומר רבינו יצחק דלמאן דאמר אוכל מטמא אוכל לא איצטריך לאוקמא לעיל²⁰ בולד ולד²¹ –

And the ר"י states; that according to the one who maintains that אוכל is מטמא ולד, קדשים by אוכל מדאורייתא it was not necessary previously to establish the (שלישי a) ולד ולד by רחס"ה of הטומאה –

אלא לרבי יוסי דאמר²² משקין לטמא אחרים דאורייתא והוי ולד טומאה דאורייתא²³ –

טומאת משקין לטמא (where it is necessary, since) he maintains that ר"י Except for (בשר which touched the משקין is a דאורייתא) – ולד טומאה דאורייתא

אבל לרבי מאיר דהוי ולד טומאה דרבנן בלא ולד ולד איכא תוספת טומאה –

However according to ר"מ (who maintains that לטמא אחרים is טומאת משקין),

¹⁶ Therefore the טמא and even though we can increase its level of טומאה (by רחס"ה) בשר שנטמא במשקין, nevertheless we cannot derive from this that we can be מטמא something with is טמא/אסור only דרבנן.

¹⁷ See footnote # 5.

¹⁸ It would seem then that anything that is טמא is not burnt unless there is עיבור צורה. The same question תוספות asked on רש"י (regarding ר"מ) would (seemingly) apply to תוספות as well. See footnote # 10.

¹⁹ טומאות דרבנן require עיבור צורה prior to burning, however other טומאות דרבנן that came in contact with a משקין במשקין (נטמא במשקין טמאין) do not require עיבור צורה and are burnt immediately.

²⁰ The גמרא there cited רחס"ה that they burnt בשר that was טמא בולד הטומאה (שני a) making it a בשר which was (ראשון a בשר) (making that בשר a בשר). The גמרא asked when we burn them together the שני which touches the בשר will still remain a שני as it was originally; what is the חידוש of רחס"ה.

²¹ See footnote # 20. The גמרא replied that רחס"ה meant a ולד ולד (שני a) which makes the בשר which touched it a שני, and when it is burnt together with the טומאה בשר שנטמא באב הטומאה (ראשון a) the בשר שלישי will become a שני.

²² דאמר טומאת משקין תוספות amends this to read הגהות הב"ה.

²³ According to ר' יוסי if the בשר touched a טומאה (משקין ראשון) it will become a דאורייתא, and it will remain a שני דאורייתא even if it is burnt together with a דאורייתא (ראשון הטומאה). Therefore it is necessary to say that the משקין which touched the בשר was a שני and the בשר is a שלישי and when burnt together with the בשר ראשון it becomes a שני.

where this **הטומאה בולד** שנטמא בשר (משקין) is only **טמא מדרבנן**, so even **without** a **ולד ולד** (even if the משקה is a ראשון and the בשר is a שני) **there** still is **an addition** of **טומאה** when this בשר שני שנטמא במשקה ראשון will be burnt with the ראשון דאורייתא -

דמעיקרא טמא דרבנן והשתא כששורפין טמא דאורייתא -

For initially the **בשר שני** was only **טמא מדרבנן**, **but now when we burn it with the** **טמא שני מדאורייתא** **בשר שני מדרבנן** **will become a** **טמא שני מדאורייתא** **בשר ראשון** **the original** **בשר שני מדרבנן** **since** **טמא שני מדאורייתא** **אוכל מטמא אוכל** **מטמא אוכל**.²⁴ There is an increase from **דרבנן שני דרבנן** to **טומאה שני דאורייתא**.

תוספות asks:

הקשה רבינו יצחק למאן דאמר אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא²⁵ אם כן -

The ר"י asked; according to the one who maintains אין אוכל מטמא אוכל (even by קדשים), it turns out that-

לרבי יוסי לא משכחת שלישי דאורייתא²⁶ אלא שנגע שלישי במשקין²⁷ שנגעו באוכל²⁸ ראשון - According to ר"י we cannot find a דאורייתא שלישי, unless a food touched which touched an אוכל ראשון משקין שני

אם כן מאי תוספת טומאה איכא כששורפו עם הבשר שנטמא באב הטומאה -

If indeed this is so, what additional טומאה is there when he burns this אוכל שלישי
- נטמא באב הטומאה בשר ראשון with the מדאורייתא

דכיון דאין אוכל מטמא אוכל לא הוי שני אלא מדרבנן -

For since **אין אוכל מטמא אוכל** this בשר שלישי when it comes in contact with the בשר - **שני מדרבנן** will only become a

ובלאו הכי הוי שני דרבנן כיון שנטמא מן המשקין דהוי תחלה -

But even **without** coming in contact with the אוכל ראשון, this בשר שלישי מדאורייתא is already a ממשקין שני מדאורייתא since it became טמא from the ממשקין שני מדאורייתא, which are really מטמא משקין להיות תחלה for משקין ראשון מדרבנן. Nothing changed; it was initially a ממשקין שני (by touching the טמאין which are always a ראשון), and

²⁴ However if we maintain **מִדְּאֻרֵּייתָ אוֹכַל מִטְמֵא אוֹכַל** even by **קִדְשִׁים**, then even according to **ר"מ** we need to establish the **מִשְׁנָה** by a **וֹלַד וֹלַד**, for if it became **טָמֵא** by a **וֹלַד** making it a **שְׁנֵי מִדְּרַבְנָן** its status will not change by burning it with a **דְּאֻרֵּייתָ**, for since **מִטְמֵא אוֹכַל אוֹכַל** only **מִדְּרַבְנָן**, it will remain a **שְׁנֵי דְרַבְנָן**. [According to **יוסי** however we must always establish **רַחֲסָה** by a **וֹלַד וֹלַד**, since the **בָּשָׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלַד** is always **מִדְּאֻרֵּייתָ** and its **טֻמְאָה** will not increase if we burnt it with a **דְּאֻרֵּייתָ**, regardless whether **מִטְמֵא אוֹכַל** or not.]

²⁵ However if we maintain אוכל מטמא אוכל we can be discussing a case where משקה ראשון touched שני אוכל which touched the בשר שלישי. When ר' ירמיה stated that we are discussing 'בשר שנטמאו במשקין וכו' it can also mean that the בשר touched the אוכלין that were נטמאו במשקין where the טומאה status of the בשר שלישי (whether it is מדאורייתא or מדרבנן) will still depend on whether טומאת משקין לטמא אחרים is דאורייתא or not.

²⁶ It is necessary to say (according to ר' יוסי) that the *בשר שננטמא בולד הטימאה* is a *שלישי דאורייתא*, otherwise why does ר' יוסי argue with ר"מ?

²⁷ The *אין אוכל מטמא אוכל* had to touch *משקין בשר שנטמא בולד ולד הטומאה*. See ‘Thinking it over’ # 2.

²⁸ It would seem that this **אוכל ראשון** is **לאו דוקא** it could also be a **כלי** or **אדם** who is a **ראשון**.

now it is touching the **בשר ראשון** which can make it only a **שני מדרבנן** since **אין אוכל מטמא אוכל**.

תוספות answers:

ואומר רבינו יצחק דאכתי לא נגזרה גזירה -

And the ר"י answered that the רבנן did not as of yet issue the decree -

דכל הפוסל התרומה מטמא משקין להיות תחלה כדפירישת לעיל²⁹ -

Of כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה as I explained previously –

תוספות offers another option:

אי נמי דהאי שלישי נטמא בעצים³⁰ ולבונה³¹ כדפירש רבינו תם לקמן³² גבי רביעי בקדש -

Or you may also say, that this בשר שלישי became טמא through wood or frankincense as the ר"ת explained later regarding a רביעי בקודש -

וסבירא ליה השתא דחיבת הקודש³³ מהני למימני ביה ראשון ושני³⁴ -

And the גמרא assumes now that the חיבת הקודש is effective even to count from it
a - ראשון ושני

אף על גב דריש לקיש בעי לה (לקמן דף כ"א) ולא איפשיט:

Even though ר"ל queried this later whether we can count a ראשון ושני by עצים **and the query was not resolved**, nevertheless the גמרא now assumes that we can count a ראשון ושני by ולבונה עצים.

SUMMARY

נטמא במשקין which was touched a בשר שנטמא בולד הטומאה רש"י According to
 טומאה from איסור will maintain that we cannot derive (מדרבנן). According to
 משקין טמאין (שני) touched בשר שנטמא בולד הטומאה תוספות (which are
 דאורייתא is טומאת משקין לטמא אחרים ר' יוסי (or (מדרבנן), while
 נטמא בעצים ולבונה was בשר is discussing a case where רחס"ה

²⁹ יד, תוס' ד"ה דאיכא. Therefore the *בשר* was *שני* *נטמא במשקה שני* is only a *שלישי* and it becomes a *שני* *מדרבנן* when it is burnt with the *בשר ראשון*.

³⁰ This refers to the wood used for the עצי המערכה and the לבונה for the מנחות. See ‘Thinking it over’ # 3.

³¹ This would seemingly mean that a (מְדֹאֲרִייתָא) ראשון משקה touched ולבונה which became a שני מְדֹאֲרִייתָא (since טומאת משקין isטמא אחרים according to (ר' יוסי), which in turn touched the בשר קודש which became a שלישי מְדֹאֲרִייתָא.

³² י.ט.א ד"ה לא.

³³ מקבל טומאה literally means the dearness of קודש. Even though עצים ולבונה are not objects which can be מקבל טומאה because of חובת הקודש. See חולין לו, ב. See 'Thinking it over' # 4.

³⁴ The issue is whether *עצים ולבונה* which became *טמא* (because of *חִיבַת הַקּוֹדֵשׁ*), can be *מטמא* others and have the same process; if the *עצים* are *ראשון* (they touched a *שרץ*), whatever they touch will become a *שני*, etc. Therefore the *בשר* which touched the *עצים ולבונה* (שני) can become a *שלישי*.

THINKING IT OVER

1. According to ר"מ the reason יוסי disagrees with ר"י because we cannot derive איסור from טומאה.³⁵ How would ר"י rule regarding שביעית (when it is אסור מדאורייתא); can we burn it together with טמאה?³⁶

2. asks, how can we understand ר"י according to the מ"ד that אין אוכל מטמא ר' ירמיה who clearly states that the טמא became טמא by touching משקין טמאין?³⁸ Why could not תוספות ask this very same question directly on ר' ירמיה? This question would seem to be more direct!³⁹

3. (second) answer was that the טומאה בולד שנטמא בשר touched ולבונה בשר שנטמא בולד (but not משקין).⁴⁰ However תוספות stated previously that the case of בשר שנטמא בולד is as ר' ירמיה stated that it was נטמא במשקין;⁴¹ how can we reconcile these two statements?⁴²

4. (second) answer was that the טומאה בולד שנטמא בשר touched ולבונה בשר שנטמא בולד (but not משקין).⁴³ The גמרא derives⁴⁴ that עצים ולבונה are like מקבל טומאה from אוכלין. חז"ל considered like אוכלין since חז"ל מכשרא להו. והבשר of פסוק. They are considered like אוכלין since חז"ל מכשרא להו. Seemingly if עצים ולבונה are like מקבל טומאה for they are like אוכלין, so the rule of אין אוכל מטמא should apply to עצים ולבונה as well; what is accomplished by establishing the case where the בשר became טמא from עצים ולבונה?!⁴⁵

³⁵ See footnote # 13.

³⁶ See מהרש"א.

³⁷ See footnote # 27. The gist of the question is that since the בשר שנטמא בולד הטומאה could only become טמא by touching משקין טמאין (for אין אוכל מטמא אוכל), which will make the בשר a (שלישי מדאורייתא), but a שני מדרבנן since the בשר שנטמא באב הטומאה (which is a שני מדרבנן) will touch the בשר (which is a שני מדרבנן) it will still only remain a שני מדרבנן, since אין אוכל מטמא אוכל (ראשון דאורייתא).

³⁸ The question is exactly as mentioned in footnote # 37. Since the בשר touched the משקין (as ר' ירמיה clearly states) it is a שני מדרבנן, and when it will touch the בשר שנטמא באב הטומאה it will still only be a שני מדרבנן, since אין אוכל מטמא. We would avoid the need to prove that according to ר"י the בשר שנטמא בולד הטומאה was through משקין since ר' ירמיה states clearly that it became טמא through משקין.

³⁹ See מהרש"א.

⁴⁰ See footnote # 30. If it touched משקין then the בשר would become a שני and obviously it would be permitted to be burnt with a בשר ראשון since אין אוכל מטמא אוכל (see footnotes # 37 & 38).

⁴¹ See footnote # 14.

⁴² See אור חדש.

⁴³ See footnote # 30 & 33.

⁴⁴ חולין לו, ב.

⁴⁵ See צל"ח.